

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1992/49
Karar Sayısı : 1992/54
Karar Günü : 29.12.1992
R.G. Tarih-Sayı :17.04.1993-21555

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Balıkesir Havran Sulh Hukuk Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 2.3.1984 günlü, 2985 sayılı "Toplu Konut Kanunu"nun 2. maddesinin (d) bendinin Anayasa'nın 5., 10., 11., 12., 13., 15. ve 23. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY :

4.11.1992 tarihinde yurtdışına çıkarken 2985 sayılı Yasa uyarınca 100 Amerikan Doları karşılığı Türk Lirası ödeyen kişi; yurt dışına çıkanlardan para alınmasının yurtdışına çıkış hakkını kısıtladığını ve bu kısıtlamanın, hakkın özüne dokunduğunu ileri sürerek, ödediklerini dava yoluyla geri alabilmesi için bu miktar ödeme yaptığına ilişkin delil tespitine karar verilmesini ve 2985 sayılı Toplu Konut Yasası'nın 2/d bendinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle konunun Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesini istemiştir.

Havran Sulh Hukuk Mahkemesi, istemin hasımsız delil tesbiti olduğunu kararlaştırarak, 2985 sayılı Yasa'nın 2/d bendinin iptali için 15.12.1992 günü Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A. İptali İstenen Yasa Kuralı :

İptali istenen 2985 sayılı Toplu Konut Yasası'nın 2. madde sinin (d) bendi şöyledir :

"MADDE 2.- Bu Kanunla öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi maksadıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde "Toplu Konut Fonu" kurulmuştur.

Bu Fonun kaynakları;

a) .....

b) .....

c) .....

d) (Değişik: 1/7/1992 - 3872/1 md.) Yurtdışı çıkışlardan çıkış başına alınacak en çok 100 Amerikan Doları karşılığı Türk Lirası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkmenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan Cumhuriyetleri için çıkış başına en çok bunun dörtte biri kadar Amerikan Doları karşılığı Türk Lirasından, (Türk vatandaşlığına kabul edilen göçmenlerin, geldikleri ülkeye yılda bir defa yapacakları seyahatler

Esas Sayısı : 1992/49
Karar Sayısı : 1992/54

bu harçtan muaftır. Ayrıca Bakanlar Kurulu, Hac çıkışları dahil, kimlerin bu harçtan muaf tutulacağını veya istisnadan yararlanacağını tesbite yetkilidir.)

e) .....

Meydana gelir.

(Değişik: 1/5/1985-3189/1 Md.) Yukarıdaki bentlerde belirtilen nispet ve miktarları tespite, azaltmaya veya bir misline kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

B. DAYANILAN ANAYASA KURALLARI :

İptal istemine dayanak yapılan Anayasa kuralları şunlardır:

"MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk Devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

"MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

"MADDE 11.- Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."

"MADDE 12.- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder."

"MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörülükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir."

"MADDE 15.- Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler ile, ölüm cezalarının infazı dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

"MADDE 23.- Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ülkenin ekonomik durumu, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince yapılan ilk inceleme toplantısında, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin iptalini istediği kuralların bakmakta olduğu davada uygulanıp uygulanmayacağı sorunu öncelik taşıdığından ilk inceleme raporu, dava dosyası ve ekleri, iptali istenen Yasa ve dayanılan Anayasa kurallarıyla bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri incelendikten sonra bu konuya öncelik verilerek gereği düşünüldü:

Anayasa'nın 152. maddesi gereğince bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir yasa ya da kanun hükmünde kararname hükümlerini Anayasa'ya aykırı görür ya da taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Ancak, bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların o davada uygulanacak kural olması gerekmektedir.

Havran Sulh Hukuk Mahkemesi'nden gönderilen dosya kapsamının incelenmesinde;

Mahkemeye başvuran kişinin isteminin delil tesbiti olduğu; maddi olayla hukuki ilişkisi ve hukuki yararın bulunmadığı; yapılan istem karşısında Havran Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2985 sayılı Toplu Konut Yasası'nın 2. maddesinin (d) bendi kuralını uygulayacak durumda olmadığı anlaşılmaktadır.

Esas Sayısı : 1992/49
Karar Sayısı : 1992/54

V- SONUÇ :

Bu evrede, dosyada eksiklik olup olmadığı üzerinde durulmaksızın, davada, uygulama niteliği taşımayan 2.3.1984 günlü, 2985 sayılı "Toplu Konut Kanunu"nun 2. maddesinin (d) bendine ilişkin itirazın başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

29.12.1992 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Servet TÜZÜN	Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL
Üye	Üye	Üye
Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ
Üye		Üye
Yalçın ACARGÜN		Mustafa BUMİN